

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE WIE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:5

Onder redactie van Prof. Dr V. Hepp, Dr K. Schilder, Dr C. Tazelaar en Prof. Dr J. Waterink

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr C. Bouma, Zwolle; Dr K. Fernhout, Vreeland; Prof. Dr F. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr J. G. Kunst, Arnhem; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Dr J. W. Marmelstein, Amsterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meisner, Groningen; Dr D. Postma, Burgerdorp (Zuid-Afrika); Dr J. C. Rullmann, Utrecht; J. Strikwerda, Dokkum; Dr J. Thijss, Zwolle; Dr J. Veldkamp, Hilversum; E. Visser, Arnhem; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wieringa, Franeker; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Adres der Redactie:

Prof. Dr V. HEPP, Van Breestraat 14, Amsterdam.

Drukkers-Uitgevers:

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.

Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.

Voor 't Buitenland f7.50 en voor Ned.-Indië f6.— per jaar.

Advertentie: 25 ct p. regel. — Losse nummers f0.15.

(NHOUD: De Chr. „Persoonlijkheid“ in onzen tijd, III. — Uit de Schrift: Jona, III. — Kerkelijk Leven: Synode-indrukken, XI: Portretschilderpredikant; Hinderlijke bekentenissen; Ter verduidelijking. — Geestelijke Adviezen: De bijdragen des geloofs en het groote aantal dergenen, die verloren gaan. — Uit het Pol. en Soc. Leven: De politieke toestand. — Lit. en Kunst: De nieuwe deelen van de Mythos en Legendeserie. — Het Boek van de Week. — Opvoeding en Onderwijs: De Eenheidschool? — Perschoon. — Kerknieuws.

DE CHRISTELIJKE „PERSOONLIJKHEID“ IN ONZEN TIJD.

III.

Of er dan geen reactie is? vroegen we. Inderdaad, die is er.

Er komt in den laatste tijd, niet het minst in de literatuur en in de kunstwerken in het algemeen, een zeer eigenaardige vorm, zelfs meer dan één vorm van reactie op.

Een reactie, die enerzijds een neiging heeft om zich te wenden tot het bizarre. Personen en persoonlijkheden zonder eenige waarlijke uiterlijke grootheid of innerlijke kracht, zonder eenige andere betekenis dan deze, dat ze hun eigen onbetekenende figuur als model te kijk stellen, vinden een onverwacht grooten aanhang. Zoo is 't mogelijk, dat een psychopaat als Johannes Haader uit Stuttgart-epoens leider wordt van de dwaze beweging, die het Dadaïsme wordt genoemd; dat onbetekenende menschen opeens iets beteekenen gaan, omdat ze het durven wagen hun eigen onbetekenend binnenste naar buiten te keeren. Zoozeer is men er beu van om in den tredmolen van het alledaagsche, waarin alles z'n saaien gang gaat, zonder opvallen van iets afwijkends, nog langer mee te loopen.

Maar klaarder bewijzen zijn er.

Ibsen, zeker niet een der kleinen uit de jongste literatuurgeschiedenis, is er het bewijs van hoe er reactie komt tegen dat eigenaardige verdoezelen van het typische van de eigen persoonlijkheid. Eerst prediker van de gedachte, die ook Zola telkens weer naar voren bracht, dat de mensch vrucht en product van zijn omgeving is, wordt hij straks de man, die op geniale wijze de worsteling van den individu op het recht van zijn eigen persoonlijkheid predikt. Herhard Hauptmann heeft een zelfde ontwikkeling doorgemaakt; en is, hoewel minder markant, toch ook niet bij Frederik van Eeden iets dergelijks te merken? In Ibsen's latere werken leven de individuen in stagen strijd met de samenleving, en geeft hij daarmee niet op een eigenaardige wijze weer datgene, wat toch feitelijk in allerlei bewegingen in onzen tijd ook naar voren komt? Er is een pogen, om uit het gemeenschappelijke te komen tot het individuele, om uit het gezamenlijke te komen tot het gesepareerde.

Daardoor krijgt het lyrische een eigen, een nieuwe bekoring. Men vraagt naar datgene, wat emotie geeft. Men zoekt „stemmingen“ Uitleven van de persoonlijkheid, van het „ik“ met zijn eigen zielsnuanceringen, wordt het ideaal. Maar daardoor loopt anderzijds het sociale element, waarvoor toch ook weer bij alle beleving en uitleving der persoonlijkheid plaats moet zijn, ernstig gevaar.

Zijn wij nu als Christenen vrij gebleven van de invloeden, die rondom ons de houding deden bepalen? Die vraag moet gesteld.

En dan zeggen we als antwoord op die vraag: zeker niet.

Eenerzijds is het nivelleerende, het socialiserende ook over ons heen gegaan. Ook in allerlei

publieke actie op maatschappelijk erf bleek het onmogelijk den strijd tegen de tendenzen, die alles willen normaliseeren en egaliseeren, vol te houden.

Misschien dat ook op geestelijk terrein niet steeds met de behoeften van de onderscheiden persoonlijkheden voldoende werd gerekend. Freken b.v. is heel moeilijk werk; „onderscheidenlijk“ preeken wellicht het allermoeilijkst; maar dit neemt niet weg, dat nimmer in de prediking het „onderscheiden“ mag worden gemist, in dien zin dan, dat de prediker rekening heeft te houden met de verscheiden persoonlijke behoeften en omstandigheden van zijn hoorders. Zeker, de prediking moet de gemeente opvoeden en bouwen; maar dit kan alleen doordien ook de onderscheiden personen door de prediking worden bereikt.

Dat bij de opvoeding een sterke tendenz is naar het cliché-achtige, naar de massa-bewerking, behoeft zeker niet nog weer eens extra te worden gezegd. Dat het evenwel een ongunstigen invloed op de ontwikkeling van de persoonlijkheid hebben moet, dat jonge menschen in hun ontwikkelingsjaren met een „schubloon“ worden behandeld, spreekt men ik wel vanzelf. En ik weet wel, bij den tegenwoordigen stand van zaken kan het wellicht niet anders; men kan niemand daarvan een verwijt maken; maar toch is de vraag gewettigd of eenerzijds geen andere wegen moeten worden gezocht, en anderzijds niet ook dit „alles over één kam scheren“ weer een van de (schuldige!) factoren is, waardoor de totaal-uitslag ongunstig wordt beïnvloed.

Door deze en door nog veel omstandigheden méér kwamen ook wij als Christenen onder den ban en onder de macht van het socialiserende streven, waarbij de persoonlijkheid al minder werd geacht, en het beste kuddedier den prijs verwierf.

Het is zeer de vraag, of de neiging naar het subjectieve, die in de laatste jaren ook in allerlei belijdende kringen merkbaar wordt, niet mede uit het heerschen van den geest van nivelleering moet worden verklaard.

Men zegt, dat men reageert tegen intellectua-

lisme.

Dit moet onjuist zijn. Immers in den regel wordt nergens meer dan in dezelfde kringen, die alzo reageeren, „het intellect“ verheerlijkt; nergens buigt men dieper voor wat terecht of ten onrechte als wetenschap wordt aangedien; nergens is men er meer op uit om de correctie van allerlei uitspraken met min of meer virtuozeiteit als taak aan het „gezond verstand“ toe te wijzen. Van intellectueele handeling is men allermint „beu“.

Eene van de kenmerken van een reactie tegen een „isme“ is juist dat men met het „isme“ ook de zaak waarvan het „isme“ is afgeleid, in betekenis verkleint. Maar zoo geschiedt hier allermint.

Veel meer typeerend dan een anti-intellectualisme (zooals men voorgeeft te propageeren) is in de houding van allerlei Christenen, die op d'e'en of andere wijze een eigen weg gaan, dan ook het anti-communale; het zich niet willen (of kunnen) geven naar het totaal en het leggen van den vollen nadruk op het individuele, dat tot subjectiviteit menigmaal uitgroeit.

Het persoonlijke en de persoonlijkheid wordt in zulk een kring dan ook op een geheel typische wijze geadoreerd.

Niet de eigen persoonlijkheid, van welke dikwerf nog wel degelijk heel zware offers gevraagd worden, maar de persoonlijkheid van den enkeling, in wien men een zeker ideaal gerealiseerd ziet, omdat hij 't waagt zich tegen het totaal, het massaal gegeven, te verzetten, valt een zekere adoratie te beurt.

Wanneer men daarnaast menigmaal de leuze hoort: „niets tusschen Christus en mijn ziel“, dan is ook dat niet te verklaren alsof bepaalde intellectuele factoren de mystieke aanraking met Christus in het totaalverband met anderen zouden verhinderen. Maar 't is veel meer dit: men gevoelt, dat samenleving, dat gemeenschap met anderen, een formuleering van den band met anderen noodig maakt, en bovendien, dat het méérzijdige en tegelijk daarom correctieve van zulk een formuleering, een rem is voor de al te groote eenzijdigheid van de eigen persoonlijkheid.

Uit reactie evenwel tegen de massa-geest, tegen de nivelleering van de moderne samenleving, gevoelt men een sterke behoefte aan het lyrisch beleven van zijn eigen „stemming“. Waarlij men vergeet, dat, principieel gezien, bij zulk een houding, consequent doorgevoerd, de kerk van Christus in haar zichtbaren vorm een overbodige verschijning wordt.

Het wil me dan ook voorkomen, dat de inzet van heel veel beroering der laatste jaren, hoewel principieel gezien een beginsel, psychologisch gezien was een geval van reactie tegen (ware of vermeende) aanvallen op de waarde van de persoonlijkheid.

Zooals steeds is evenwel een tijd van reactie niet de meest geschikte periode om precies te zeggen, wat het wezen en wat de taak is van datgene waartegen en van datgene waarheen de reactie zich richt.

Althans niet, indien men zelf in de hevige beweging van de reactie wordt meegesleurd. Anderzijds evenwel staat het vast, dat toch ook en juist in zulke tijden bezinning over de plaats der in botsing zijnde elementen zeker noodzakelijk is. En ook wij willen althans trachten enkele opmerkingen te maken omtrent de mogelijkheid voor de persoonlijkheid om tot haar recht en haar plicht te geraken.

Maar eerst kunnen we wel al vaststellen, dat onze tijd, ondanks de vele opleidingen, het degelijk onderwijs, de veelheid van cursussen, de populariteit van de wetenschap, het verbreiden van „wetenschappelijk nieuws“, de lichamelijke opvoeding, de jeugdbeweging, de scholing van de massa, en al dergelijke mooie dingen meer, zich toch niet verheugt in het aanschouwen van een evenwicht tusschen persoonlijkheid en samenleving. Ook zelfs van een juiste blik op de behoeften van de persoonlijkheid kan niet immer worden gesproken.

En waar de individualiteit reageert, komt men tot een onvruchtbaar subjectivisme; in stede van een gezond en krachtig individualisme in het kader van het sociale, groeit een subjectivisme, dat de banden van saamhoorigheid broken wil.

J. W.